

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wstęp

Author: Danuta Gabryś-Barker, Ryszard Kalamarz

Citation style: Gabryś-Barker Danuta, Kalamarz Ryszard. (2020). Wstęp.
W: D. Gabryś-Barker, R. Kalamarz (red.), „Postrzeganie i rola motywacji
w procesie glottodydaktycznym : perspektywa nauczyciela i ucznia” (S. 7-11).
Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na
kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu
tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wstęp

Monografia, którą przekazujemy Czytelnikowi, powraca raz jeszcze – po rozlicznych badaniach i publikacjach na ten temat – do pojęcia motywacji w edukacji językowej. Część autorów zaprezentowanych tekstów opisuje ją w ujęciu teoretycznym, dokonując oglądu modeli klasycznych, jak również prezentując te najnowsze. Ta teoretyczna podstawa rozważań na temat motywacji w procesie glottodydaktycznym została zilustrowana badaniami empirycznymi w pozostałych tekstach. Badania te to projekty kwestionariuszowe, teksty narracyjne, jak i badania eksperymentalne za pomocą interwencji (glotto)dydaktycznej. Motywacja została przedstawiona przez autorów zarówno z perspektywy nauczającego (nauczyciela/wykładowcy), jak i uczącego się (ucznia/studenta) w różnych grupach wiekowych i na różnych poziomach zaawansowania językowego, a tym samym w różnych kontekstach edukacji językowej: w szkole, na studiach neofilologicznych czy też niefilologicznych (lektoraty językowe). Całość zebranych tekstów podzielona została na trzy części tematyczne, które obejmują: pojęcie motywacji i czynników motywacyjnych w glottodydaktyce, motywację w różnych kontekstach edukacyjnych oraz zastosowanie nowych technologii w rozwijaniu motywacji w ujęciu praktycznym.

W pierwszej części monografii autorzy poszczególnych tekstów skupiają się na zdefiniowaniu pojęcia motywacji, określeniu jej typów oraz refleksji na temat jej wpływu na sukces zarówno nauczyciela glottodydaktyka, jak i uczącego się. Jak stwierdza Mirosław Pawlak w artykule *Strategie motywacyjne w uczeniu się i nauczaniu języka obcego* otwierającym tę monografię, motywacja stanowi najważniejszy czynnik w uczeniu się języka obcego, który może zrekompensować np. niedobory poznawcze czy też dotyczące braku (widocznych) predyspozycji językowych. Autor przedstawia najnowsze teorie motywacji i wywodzi z nich skuteczne strategie motywacyjne, mogące mieć również zastosowanie w uniwersyteckim kształceniu językowym. Pobudzanie i rozwijanie motywacji jest według niego istotną rolą nauczyciela glottodydak-

tyka, ale proces ten dotyczy też samego uczącego się i jego świadomości tego, jakie strategie są dla niego optymalne. Również Elżbieta Suszańska-Brzezicka w tekście *Koncepcja stałych indywidualnych cech osobowości a sposoby efektywnego motywowania w procesie nauczania języka angielskiego ogólnego (EGP) i specjalistycznego (ESP)* omawia taksonomię motywacji, określając na podstawie rozlicznych badań naukowych najistotniejsze czynniki zewnętrzne wpływające na motywację oraz stany emocjonalne uczącego się. Co istotne, autorka podkreśla rolę świadomości nauczyciela w odniesieniu do osobowości uczącego się oraz potrzebę rozwijania refleksyjności w nauczaniu. Uznaje, że kształtowaniu autonomii uczących się dobrze służy kształcenie *online*. Bardzo interesująca metoda badania motywacji do uczenia się języków obcych poprzez narracyjne teksty autobiograficzne została przedstawiona w prezentacji badania empirycznego w artykule Jana Iluka pod tytułem *Motywacja do nauki języków obcych w opisach autobiograficznych*. Głównej analizie poddano wybrane aspekty autobiografii studentów neofilologii i kierunku pozafilologicznego, takie jak: nastawienie do nauki języków obcych w początkowym jej okresie, emocje, jakie temu towarzyszą, czy też motywacyjna rola nauczyciela, wyrażona m.in. jego stylem nauczania. Według autora autobiografie językowe mogą stanowić odpowiednie (i atrakcyjne) narzędzie do badania efektów nauczania, jego cech pozytywnych, jak i pewnych zagrożeń dla procesu glottodydaktycznego. Zanalizowany materiał narracyjny raz jeszcze potwierdza, jak istotna jest motywacja w procesie glottodydaktycznym, a jednocześnie w jak dużym stopniu kształtuje ją nauczyciel. Autor zauważa, że niestety istnieje wiele zjawisk w polskim systemie edukacji, które należy uznać za demotywujące (np. system oceniania, rotacja nauczycieli czy nieatrakcyjne materiały stosowane przez nauczycieli). Również w artykule Jolanty Łackiej-Badury zatytułowanym *Bliskość interpersonalna a motywacja: refleksja nad rolą relacji student – wykładowca w kształceniu językowym na poziomie uniwersyteckim* uwaga autorki skupia się na nauczycielu, tym razem w odniesieniu do jakże istotnego aspektu kształcenia językowego, jakim jest rozwijanie komunikacji w języku obcym. To nie tylko komunikacja w języku obcym, ale i cała sytuacja komunikacyjna w klasie wymaga od nauczyciela rozwijania relacji z uczącymi się (studentami), tzw. bliskości interpersonalnej. Bliskość ta w interakcji ze studentem obejmuje całą gamę środków zarówno werbalnych, jak i niewerbalnych. W dużej mierze właśnie umiejętność tworzenia bliskości interpersonalnej odpowiada za sukces nauczyciela/wykładowcy, a jak pokazują badania, jest ona istotnym czynnikiem w rozwijaniu motywacji wewnętrznej uczącego się. Kolejny tekst, autorstwa Moniki Horyśniak, pt. *Czynniki wpływające na motywację do nauki języków obcych w opinii uczących się*, stanowi analizę wyników badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród uczniów szkoły średniej i studentów. Analizie zostały poddane m.in. opinie badanych dotyczące czynników wpływających na wzrost ich motywacji do nauki języ-

ków obcych. Dotyczą one sposobu doskonalenia umiejętności językowych, technik i zadań stosowanych przez nauczycieli oraz materiałów i pomocy dydaktycznych wybieranych przez nich w celu rozwijania sprawności językowych. Katarzyna Wędrychowicz w artykule *Kilka uwag o motywacji w skutecznej nauce języka niemieckiego na przykładzie studentów germanistyki* raz jeszcze wraca do przedstawiania pokrótce różnych podejść do pojęcia motywacji i czynników ją budujących oraz określa, jaką rolę odgrywają w tym procesie lektor i jego środowisko pracy. Rozważania teoretyczne ilustruje prezentacja wyników ankiety przeprowadzonej wśród studentów germanistyki na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Celem badania była diagnoza motywacji, jaką kierują się studenci w wyborze germanistyki jako kierunku studiów.

W drugiej części monografii autorzy dzielą się swoimi doświadczeniami dotyczącymi nauczania języka obcego w różnych kontekstach edukacyjnych, obejmujących różne profile uczących się, w tym ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jowita Wilk w tekście *Ćwiczenia funkcji poznawczych jako narzędzie w budowaniu motywacji dziecka dyslektycznego w nauce języka angielskiego* wychodzi poza tradycyjny kontekst nauczania języka obcego, koncentrując się, co tak ważne, na uczniu dyslektycznym, a więc wymagającym specjalnego podejścia. Autorka słusznie podkreśla, że specyfika zaburzeń dyslektycznych objawia się najbardziej w przypadku języka obcego, tym samym wzbudzanie i kształtowanie motywacji staje się tutaj bardzo istotną rolą nauczyciela, ponieważ jest niezbędne do odniesienia sukcesu w nauce. Przeprowadzone badanie ukazało, że wprowadzenie na zajęciach z języka obcego ćwiczeń stymulacji funkcji poznawczych, takich jak np. spostrzeganie wzrokowe i słuchowe, tworzenie analogii i kategoryzowanie, prowadzi do wzrostu motywacji do uczenia się języka obcego u dzieci dyslektycznych. Również Dariusz Idziaszek w tekście pt. *Developing motivation among Polish learners raised in dysfunctional families (Budowanie motywacji wśród polskich uczniów wychowywanych w rodzinach dysfunkcyjnych)* bada zagadnienie motywacji, zwracając uwagę na czynnik społeczny – rodzinę dysfunkcyjną, w której na co dzień dzieci stykają się z alkoholizmem, narkotykami czy przemocą fizyczną i psychiczną. Artykuł obejmuje zarówno dyskusję teoretyczną, jak i prezentację wyników badań przeprowadzonych wśród dzieci z rodzin dysfunkcyjnych oraz ich nauczycieli na temat motywacji do uczenia się języka obcego. Niestety, dane zebrane wśród nauczycieli ukazały, po pierwsze, często występującą nieświadomość powagi sytuacji, a po drugie – nieumiejętność poradzenia sobie z wyzwaniem. Autor proponuje sposoby i techniki motywacyjne, które z powodzeniem może stosować nauczyciel języka obcego pracujący z uczniami z rodzin dysfunkcyjnych. W nieco innym kontekście badawczym porusza ją się autorki kolejnego artykułu, choć i one koncentrują się na roli czynników społecznych w nauce języka. Monika Pakura i Małgorzata Wronka-Szybko w tekście pt. *Motywacja w procesie uczenia się języka polskiego na*

przykładzie romskiej mniejszości etnicznej diagnozują, jakie czynniki motywacyjne istnieją w środowisku dzieci romskich uczących się języka polskiego. Autorki podkreślają istotność kultury, tradycji, języka oraz ról społecznych w społeczności romskiej. Celem badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród dzieci romskich było określenie ich stosunku do uczenia się języka polskiego w odniesieniu do czynników emocjonalnych, ale i konieczności poddania się obowiązkowi szkolnemu. Agnieszka Kościńska i Magdalena Łubiarz w artykule zatytułowanym *Kryteria wyboru drugiego języka obcego na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna* zwracają uwagę na fakt, że choć motywacja jest częstym tematem badań naukowych, to jednak ma to miejsce głównie w kontekście pierwszego języka obcego, podczas gdy obecnie częściej mamy do czynienia z sytuacją, kiedy w systemie edukacyjnym pojawiają się dwa obligatoryjne języki obce. W związku z tym autorki podjęły się zbadania zachowań motywacyjnych wśród swoich studentów uniwersyteckich studiujących dziennikarstwo i komunikację społeczną oraz obowiązkowo uczestniczących również w lektoracie drugiego języka obcego. Artykuł Doroty Zawadzkiej pt. *Kryzys motywacji w początkowej fazie akwizycji języka niemieckiego i propozycje rozwiązań* koncentruje się natomiast na problemie gwałtownego spadku atrakcyjności nauki języka niemieckiego w ramach lektoratu na studiach uniwersyteckich, co może dziwić, ponieważ zapotrzebowanie na rynku pracy na osoby ze znajomością tego języka jest niezmiennie. Autorka zadaje sobie pytanie, co jest przyczyną takiej sytuacji, stwierdzając w odpowiedzi, że wpływa na to negatywny stosunek do języka niemieckiego, spowodowany brakiem sukcesu w uczeniu się tego języka na wcześniejszym etapie edukacji, co prowadzi do postrzegania go jako trudnego dla Polaków. Przeprowadzona interwencja (eksperyment dydaktyczny) dała pozytywny rezultat. Wybrane zagadnienie językowe uznane za trudne (rzeczownik niemiecki) zostało przedstawione za pomocą metody bazującej na założeniach nauczania konstruktywistycznego, co przyniosło dobry rezultat. Autorka uznała, że tego rodzaju podejście do nauczania języka niemieckiego być może przysporzy mu więcej popularności.

W trzeciej części monografii zostały ukazane możliwości, jakie dają nowe technologie. W momencie oddania tego tomu do druku, kiedy tradycyjne nauczanie stało się niemożliwe w związku z potrzebą powszechnej izolacji spowodowanej pandemią koronawirusa, nowe technologie stały się po części remedium na problemy edukacji i kształcenia. Umożliwiły one efektywne kształcenie na odległość. Nowym technologiom poświęcony jest artykuł pt. *Rola nowych technologii w procesie nauczania – uczenia się języków obcych. Perspektywa ucznia* autorstwa Ewy Półtorak i Beaty Gałan, które pokusiły się o diagnozę podejścia uczących się do stosowania narzędzi cyfrowych w procesie dydaktycznym, w tym dydaktyki języków obcych. Celem przeprowadzonego badania ankietowego było zanalizowanie opinii studentów na temat pracy

z platformą Moodle na początkowym etapie uczenia się języka francuskiego na studiach neofilologicznych. Agnieszka Kruszyńska w tekście zatytułowanym *Wpływ grywalizacji na motywację na przykładzie lekcji języka hiszpańskiego* przedstawia coraz bardziej popularną metodę pracy na zajęciach językowych, wywodzącą się z biznesu i stosowaną obecnie również na różnych szczeblach edukacji językowej, tzw. grywalizację (gamifikację), czyli wykorzystywanie elementów gry na lekcjach języka obcego. Gra, będąca naturalną formą aktywności ludzkiej, jest doskonałym źródłem motywacji. Tekst ukazuje stosowanie grywalizacji na lekcji języka hiszpańskiego i stanowi swego rodzaju instruktaż dla nauczyciela glottodydaktyka, zawiera bowiem wskazówki dotyczące wykorzystywania tej formy pracy, aby nie tylko była ona efektywna, ale także by wspomagała motywację uczących się. Kolejny tekst kontynuuje tematykę stosowania technologii komputerowych w glottodydaktyce. W artykule pt. *The role of digital storytelling in a non-formal education of young learners (Rola cyfrowego opowiadania historyjek w nieformalnym nauczaniu dzieci)* Sylwia Stachurska-Cwiek odnotowuje, że taki rodzaj ćwiczenia językowego wzmacnia autentyczne zaangażowanie ucznia i tym samym jego efektywną naukę. Obserwacja ta poczyniona została na podstawie wyników ośmiomiesięcznego kursu języka angielskiego dla dzieci zorganizowanego na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie. Wyniki eksperymentu potwierdzone testami przed interwencją dydaktyczną i po niej ukazały wzrost kompetencji językowej na skutek wprowadzenia na zajęciach językowych nowego narzędzia i typu ćwiczenia, jakim było cyfrowe opowiadanie historyjek (ang. *digital storytelling*). Co więcej, przeprowadzona ankieta potwierdziła większe zainteresowanie i zaangażowanie uczących się.

Mamy nadzieję, że niniejszy tom spotka się z zainteresowaniem szerokiego kręgu nauczycieli języków obcych w szkołach, na zajęciach lektoratowych, neofilologicznych czy też na kursach językowych. Zapewne niektóre z przedstawionych tutaj treści nie będą nowe, ale pozwolą na pewną dozę refleksji nad tym, czym jest motywacja, jakie czynniki na nią wpływają oraz jaką rolę w jej kształtowaniu odgrywa nauczyciel glottodydaktyk. Wierzimy, że niektóre z przedstawionych praktycznych propozycji i metod znajdą u Państwa uznanie i być może pomogą Państwu w inny, mniej tradycyjny sposób badać i rozwijać motywację swoich uczniów i własną do nauczania wybranego języka obcego w sposób jeszcze bardziej entuzjastyczny i efektywny.

Danuta Gabryś-Barker, Ryszard Kalamarż